

საქართველოს საბანკო სექტორში საკრედიტო რისკის მართვა

ნინო გრიგალაშვილი

ბიზნესის ადმინისტრირების
დოქტორი

საბანკო პრაქტიკაში რისკები ესაა ბანკის დანაკარგების საშიშროება (შესაძლებლობა) განსაზღვრული მოვლენების დადგომისას.

ფინანსური რისკი მოიცავს რისკის ფართო სფეროს, რომელიც დაკავშირებულია ფინანსური გადაწყვეტილებების მიღებასთან. რისკები შეიძლება იყოს როგორც საბანკო (შიდა), რომელიც დაკავშირებულია საკრედიტო ინსტიტუტების ფუნქციონირებასთან, ისე გარეშე, ანუ საერთო რისკები.

ფართო გაგებით საკრედიტო რისკი ნიშნავს ფინანსური დანაკარგების შესაძლებელი კონტრაგენტების, პირველ რიგში, მსესხებლების მიერ ვალდებულებების შეუსრულებლობის შედეგს.

საკრედიტო რისკი წარმოიქმნება კონტრაგენტების, როგორც საბალანსო, ისე ბალანსგარეშე ვალდებულებების მიხედვით. საკრედიტო რისკი შეიძლება აღინიშნოს პარტნიორების, მსესხებლების ან ემიტენტების არა მარტო ფორმალურ, არამედ არაფორმალურ ვალდებულებებშიც. მან შეიძლება გამოიწვიოს როგორც რეალური, ისე მინიმალური დანაკარგები.

საკრედიტო რისკს ცენტრალური ადგილი უკავია საბანკო რისკების ერთობლიობაში, ხოლო მის შემადგენელ ელემენტებს სხვა საბანკო რისკების სტრუქტურულ ელემენტებთან თავსებადობის ხასიათი გააჩნია, ეს კი თავის მხრივ მათ მჭიდრო კავშირს და ურთიერთგანპირობებულობას განსაზღვრავს.

საკრედიტო რისკის მართვის ეფექტიანი სისტემის არსებობა კონკრეტული ბანკისათვის თავისთავად პრობლემის გადაწყვეტის ეფექტური საშუალებაა, მაგრამ, ამასთან ერთადერთი და მნიშვნელოვანია ძირითადი შემავალი ინფორმაციის სიზუსტე, სწორი შეფასება, დასკვნების გამოტანა და შესაბამისი პროცედურების თანმიმდევრულად შესრულება.

ამდენად, კომერციული ბანკის მიერ საკრედიტო რისკების მართვის ეფექტიანი სისტემის გამოყენება (ადეკვატური შიდა კონტროლის სისტემის თანხლებით) ბანკის სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნების, კონკურენტუნარიან საბანკო ინსტიტუტად ფუნქციონირების, საბანკო ბაზარზე ადგილის დამკვიდრებისა და გავლენის გაძლიერების აუცილებელი პირობაა. წინააღმდეგ შემთხვევაში მეტად ბუნდოვანი და არაპროგნოზირებადი იქნება ბანკის განვითარების პერსპექტივა,

წარმატებული დაკრედიტებისათვის ბანკმა უნდა შეიმუშაოს და დანერგოს გასაგები, და, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, მოქნილი საკრედიტო რისკის მართვის სისტემა.

საკრედიტო რისკის მართვის სისტემის ძირითადი ელემენტებია: საკრედიტო საქმიანობის ორგანიზაციული უზრუნველყოფა; საკრედიტო შეთავაზების შეფასება და მსესხებლის კრედიტუნარიანობის ანალიზი; კრედიტების რანჟირება საკრედიტო რისკის დონის (რეიტინგის დადგენა) და დადგენილ ლიმიტებთან შესაბამისობის მიხედვით; საპროცენტო განაკვეთის განსაზღვრა კრედიტების მიხედვით შესაძლო დანაკარგების გათვალისწინებით; საკრედიტო გადანყვეტილების მიღებისას უფლებამოსილების განაწილება – კრედიტების ავტორიზაცია; საკრედიტო მონიტორინგი; საკრედიტო პორტფელის მართვა და პრობლემური კრედიტების აღდგენა

საკრედიტო რისკის მართვის ეფექტიანი სისტემის შექმნის ძირითად ფაქტორად ითვლება დაკრედიტების ერთიანი კულტურის განვითარება სტანდარტული ინსტრუქციის დანერგვის გზით ინიცირებისათვის, ანალიზისათვის, გადანყვეტილების მიღებისა და ცალკეული კრედიტების მონიტორინგისათვის. საკრედიტო პორტფელის მართვა – უმაღლესი ხელმძღვანელობის ფუნქციაა, რომელიც მოითხოვს არსებული რისკის ყველა სახის გამოვლენას და იმ მაქსიმალურად დასაშვები დონის განსაზღვრას, რომელიც ბანკს შეუძლია მიიღოს. დაკრედიტების ერთიანი კულტურის განვითარების ფარგლების, ერთნაირი საკრედიტო ინსტრუქციების და რისკის მართვისადმი მიდგომების დანერგვა, რისკის დასაშვები დონის განსაზღვრა წარმოადგენს ოფიციალურად დამტკიცებული

საკრედიტო პოლიტიკის ელემენტებს.

დაკრედიტების ერთიანი კულტურა ბანკში ეყრდნობა შემდეგს:

- ერთიანი საკრედიტო პოლიტიკის შემუშავებასა და რეალიზაციას, დაკრედიტების სტანდარტების დანერგვას და რეალიზებას მათ ინსტრუქციებში;

- სტანდარტებისა და ინსტრუქციების ბანკის თანამშრომლებისთვის სწავლებას;

- საქმიანობის შედეგების შეფასებას და ბანკის საკრედიტო პოლიტიკის პრინციპებთან შესაბამის და საქმიანობის შედეგებიდან გამომდინარე შრომის ანაზღაურების სიდიდის განსაზღვრას;

- ბანკისათვის „მისაღები“ კრედიტების პარამეტრების შემუშავებას;

- ყველა კრედიტისათვის აუცილებელი ანალიტიკური პროცედურის მითითებებს;

- უფლებამოსილების, შეთანხმების და დამტკიცების განაწილების პროცედურის დადგენას;

- ყველა საკრედიტო ხელშეკრულების ავტორიზაციას;

- საკრედიტო მონიტორინგისადმი ძირითადი მოთხოვნების განსაზღვრას.

საკრედიტო პორტფელის მართვისადმი მოცემული მიდგომის რეალიზაციის საერთო წინამძღვრებად ითვლება:

- დაკრედიტების შიდასაბანკო ლიმიტის დადგენა კონკრეტული მსესხებლებისა და მსესხებელთა ჯგუფებისათვის;

- საკრედიტო რისკების ანალიზის ფორმების შემუშავებას, რომლებიც დაკავშირებულია საკრედიტო რეიტინგთან და გამოიხატება ცალკეული მსესხებლის რისკის დონეში;

- დაკრედიტების დივერსიფიკაცია ცალკეული დარგების მიხედვით;

- რისკის დაბალი დონის მქონე პრიორიტეტული დარგების განსაზღვრა;

- საკრედიტო პოლიტიკის გამკაცრება მაღალი რისკის მქონე დარგებთან დამოკიდებულებაში;

- კრედიტებზე ფასწარმოქმნის პოლიტიკის შემუშავება.

საკრედიტო რისკის მართვის პროცესი სამ შემადგენლად იყო-

ფა: საკრედიტო პორტფელის მართვა, „ბანკი-კლიენტის“ ტიპის ურთიერთდამოკიდებულების მართვა და მმართველობითი კონტროლი.

ამრიგად, საბანკო საკრედიტო რისკის მართვის მიზნები მოიცავს შემდეგს: რისკის გაფრთხილებას, განსაზღვრულ დონეზე მხარდაჭერას და რისკის მინიმიზაციას.

თანამედროვე პირობებში უფრო მეტად გავრცელებულია რისკების მართვის შემდეგი ოთხი მეთოდი: თავიდან აცილება ანუ უარის თქმა, შემცირება ანუ მინიმიზაცია, დაზღვევა და შენარჩუნება.

შემცირების მეთოდით ახდენენ კრედიტების დივერსიფიკაციას, რეზერვების შექმნას და კრედიტების სტრუქტურირებას.